

Avbe Ako Na Sunu Yi Vbe Ebe Iwinna Na Loo Vbe Ne Iko Uyinmwẹ Kevbe Iwinna Ọghe Ima

AUGUST 3-9

**EMWI EWE NI RRE UWU ẸMWẸ ỌGHE OSANO-
BUA | ẸKSODỌS 13-14**

**“Wa Mudia Gbain Ne Uwa Gha Ghee Emwi Ne
Nọyaẹnmwa Gha Ru Ya Miẹn Uwa Fan”**

(Ẹksodọs 14:13, 14) E Mosis keghi wannien tama emwa nii wẹ, “Wa ghẹ fian afianma. Wa mudia gbain ne uwa gha ghe emwi ne Nọyaẹnmwa gha ru ya miẹn uwa fan ẹrẹ na; ivbi Igipt ne uwa miẹn ẹrẹ na, wa i ghi ra dọlegbe miẹn iran ọvbehe. ¹⁴ E Nọyaẹnmwa gha gbinna ne uwa, emwi ne ọ kan uwa ne uwa gha ru ọrọre ne uwa gha ghe ughe.”

w13 2/1 4

Ọmwa Nọ Wa Mwẹ Amuẹtinyan Ẹre Mosis Ghaa Khin

A sẹtin miẹn wẹ, e Mosis rẹnren wẹ Osanobua gha waa Okun Nọ Baa ye ihe eva ne Ivbi Izrẹl mieke na gberra. Vbọrhirhighayehe, e Mosis kegha mwẹ ilẹkẹtin wẹ *ẹi mwẹ* Jehova ma gbogba ga emwa ren. E Mosis kegha hoo ne Ivbi Izrẹl vbe gha mwẹ ilẹkẹtin vbenian. E Baibol khare wẹ: “E Mosis keghi wannien tama emwa nii wẹ, ‘Wa ghẹ fian afianma. Wa mudia gbain ne uwa gha ghe emwi ne Nọyaẹnmwa gha ru ya miẹn uwa fan ẹrẹ na.’” (Ẹksodọs 14:13) E Mosis sẹtin ru iyobọ ne Ivbi Izrẹl ya gha mwẹ amuẹtinyan nọ wegbe ra? Ẹen, rhunmwuda e Baibol khare wẹ: “Iyayi ore *Ivbi Izrẹl* ya fian Okun Nọ Baa rraa, vbene a miẹn wẹ otọ ne ọ kae ore nọ.” (Hibru 11:29) Ọna rhiema wẹ, amuẹtinyan nọ wegbe ne Mosis ghaa mwẹ keghi ru iyobọ nẹn, ọ na vbe ru iyobọ ne emwa ọvbehe.

(Ẹksodọs 14:21, 22) E Mosis keghi nien obọ ẹrẹ da okun, e Nọyaẹnmwa keghi ya ẹhoho ọlarre oven ne ọ wo vbe egbe bi okun werriegbe, ọ keghi hoho la ason nii hia, ọ keghi ya okun nii khian otọ nọkae. Amẹ keghi fian egbe ye ihe eva. ²² Avbe ivbi Izrẹl keghi la okun nii gberra vbe otọ ne ọ kae vbene amẹ na yevbe egbekẹn vbe obọ eveva.

w18.09 26 ¶13

**Te Jehova Nọ Re Osa Ne Udazi Ye Mwẹ Amuroro
Daa Emwa Nagbon**

¹³ **Tie Ẹksodọs 14:19-22.** Gia kha wẹ, u ghaa gu Ivbi Izrẹl rre evba, vbe iran rre uwu ẹkpo ivbiyokuo e Fero

kevbe Okun Nọ Baa. Osanobua keghi zẹ emwi ru. Orrẹ ọghe okuku nọ te ke odaro ne Ivbi Izrẹl keghi gberra ghee odẹ iyeke, okuku nii keghi ya ebiebi so yan Ivbi Igipt, sokpan ọ na rhie ukpa ne Ivbi Izrẹl vbe odẹ ọghe ọyunnuan. Vbe ẹghẹ na, e Mozis keghi nien obọ daa okun, ẹhoho nọ wegbe keghi waa okun nii ye ihe eva, ẹrẹ uwẹ vbe ẹgbẹ ruẹ kevbe emwi irri ruẹ na ya owẹ fian okun nii gberra. Sokpan wa ghi zowẹ la okun nii, ọ ma yevbe na ghee ekhuorhọ, ọ ma vbe gha khuo, ọ na yevbe na ghee odẹ kẹkan. Rhunmwuda ọnii, emwa hia na sẹtin fian okun nii gberra, ya sẹ egbe emwa ne egbe ma gba na.

(Ẹksodọs 14:26-28) E Nọyaẹnmwa keghi tama e Mosis wẹ, “Nien obọ ruẹ da okun ne amẹ lẹ werriegbe yan ivbi Igipt kevbe ikẹkẹ okuo iran kevbe iran nii gua ẹe.” ²⁷ Ẹre Mosis na nien obọ ẹrẹ da okun, ẹdẹ ghi gbe, ẹzẹ keghi ro zẹ vbene ọ ka ye ẹdẹ. Ivbi Igipt ghi te ho ne iran lẹ, e Nọyaẹnmwa keghi filo iran ku uwu okun. ²⁸ Amẹ keghi lẹ werriegbe rre, ọ na ro gue avbe ikẹkẹ okuo, iran nii gua ẹe kevbe ivbiyokuo Igipt hia nii lele ivbi Izrẹl la uwu okun, ọkpa ne ọ miẹn uhunmwu i rrọp.

w09 3/15 7 ¶12-3

Wa Ghẹ Mianmian E Jehova

Ikẹkẹ okuo ọghe Ivbi Igipt ma ghi gi iran gua, iran kegha fuen vba, ẹrẹ Ivbi Izrẹl na ghi fẹko fian Okun Nọ Baa rraa gha rrie obọ nọkpa. Evba nii, ẹrẹ Mosis na werriegbe nien obọ daa Okun Nọ Baa. Ọwarọkpa nii, okun nọ te mudia vbe na ghee egbekẹn eva, na hihie yan iran. Erriọ e Fero vbe ivbiyokuo ẹrẹ ya wulo, ọkpa ma vbe kẹ vbuwe iran. Sokpan, e Jehova keghi miẹn Ivbi Izrẹl fan!—Ẹks 14:26-28; Psm 136: 13-15.

Agbẹnvo ni rre ikinkin nii ghi họn iyẹn na, ohan keghi la iran egbe. (Ẹks 15:14-16) Vbe ukpo iyeva ghi gberra nẹ, e Rehab ne ovbi e Jẹriko keghi tama Ivbi Izrẹl eva wẹ: “Ohan uwa wa mu emwa hia ni rre otọ na zẹzẹ. Ma họn vbene Nọyaẹnmwa ka Okun Nọ Baa hẹ vbe odaro uwa vbe uwa kpa hin Igipt rre.” (Jos 2:9, 10) Nọ rhiema wẹ, avbe agbẹnvo nẹi ga e Jehova ma kue mianmian odẹ ne Jehova ya miẹn emwa ren fan. Inu ghi nọ ne Ivbi Izrẹl!

Gualo Emwi Ewe Oghe Orhion

(Ėksodops 13:17) Ugben vbe oĖa lgipt ghi sę avbe emwa nii rae nę ne iran kpao, Osanobua ma gie iran la odę okpen eĖę Filistia, a gha rhe mięn wę onii ore o te ke ęę sę. Osanobua ke kha węę, “I ma ho ne iran fi ekhę werrię, ne iran dęlegbe gha rrie otę lgipt vbe iran a mięn okuo ne iran ra khon.”

it-1 1117

Ukpo

Ke otę gha dee vbe Palestine, te a wa so ukpo ni maan na la yo ehe ughughan. Odę ughughan vbe rroĖ ne avbe oĖuęki la. (Nęm 20:17-19; 21:21, 22; 22:5, 21-23; Jęs 2:22; Gięg 21:19; 1 Sam 6:9, 12; 13:17, 18; ya ghee KING’S ROAD.) O mwę odę okpa ne emwa wa mobę ren vbe ęghę nii. Te a wa ke lgipt la odę na sę ęvbo na tięre Gaza kevbe Askęlon vbe otę e Filistin. Odę na, ęre o ya sę Męgido, ęre a vbe la sę Hazo vbe Odę Okuo oghe Okun e Galili. Odę na kha na, ęre o vbe ya sę Damaskos. Omwa ghaa ke lgipt rrie Otę Na Ru Eyan Ren, odę na nę ya la e Filistia ęre o kę sę. VbօrhirhighayeĖę, e Jehova ma su lvbi Izrel la odę na, o keghi su iran la odę oĖbehe rhunmwuda, o ma hoo ne orhion gbe ye iran iwu vbe lvbi e Filistin gha werrię aro igbinna daa iran. —Ėks 13:17.

(Ėksodops 14:2) “Tama ivbi Izrel wę ne iran fi oĖelegbe ne iran ya yakę vbe odaro Pihahiro, vbe ękpo Migdol kevbe Okun Nę Baa vbe odaro Balzefon. Wa bu ago.

it-1 782 ¶2-3

Okhian

De eke ne Jehova na węę ne Mosis waa Okun Nę Baa ye ihe eva ne lvbi Izrel mieke na sętin fiaęn rra?

Etem nę rre “okpen ato” ore ako ne ukpogieva ne Jehova węę ne lvbi Izrel bu ago yi. Vbe iran ye rre Etem, Osanobua keghi tama e Mosis węę: “Tama lvbi Izrel węę ne iran fi oĖelegbe ne iran ya yakę vbe odaro Pihahiro, vbe ękpo . . . Okun Nę Baa.” Ona keghi ya e Fero gha roro ęre węę “lvbi Izrel gha lęga vbe uwu oha, ato degbe iran odę.” (Ėks 13:20; 14:1-3) Emwa eso ni rri egie ebe khare węę, o gha kę, odę el Haj ęre lvbi Izrel lae rhunmwuda, ęmwę e Hibru ne Jehova loo ro vbe o tama lvbi Izrel ne iran “fi oĖelegbe,” ma rhiema węę ne iran van obę ghee

oberhomwa ra obiyomwa, sokpan emwi nę rhiema ore ne iran werriegbe. ęmwę ne iran ta na rhięre ma węę, lvbi Izrel ghi sę odę okuo oghe eke na tie ęre Gulf of Suez, iran na ghi werriegbe, iran na ghi gha rrie odę eķen oghe Jebel ‘Ataqah nę re eke ne avbe oke ye vbe uwu oghe odę orrie oghe Gulf of Suez. lvbi Izrel wa kakabę gha bun, nonaghiyerrię, degĖę eghian na ke odę okuo zę iran khu, iran i mięn eke lę la rhunmwuda Okun Nę Baa degbe iran odę.

Emwi ne lvbi e Ju vbe orre nokaro yayi wa gua ena hia ro. (Ya ghee PIIHAHIROTH.) Yevbesoni, ena hia wa vbe gua emwi ne Baibol tae ro, sokpan emwi ne emwa eso ni rri egie ebe tae wa lughaę. (Ėks 14: 9-16) Nonaghiyerrię, a sętin gele mięn węę eke ne lvbi Izrel na fian Okun Nę Baa rraa wa gha rree ne eke ne Gulf of Suez na suęn (ra odę orrie oghe Okun Nę Baa). Rhunmwuda oni, e Fero kevbe lvbiyokuo ęre i ghę sętin ya la eke ne Gulf of Suez na suęn lęga do deķun lvbi Izrel vbe obę nokpa.—Ėks 14: 22, 23.

AUGUST 10-16

EMWI EWE NI RRE UWU ęMWĘ OGHE OSANOBUA | ĖKSODOPS 15-16

“So Ihuan Urhomwę Gie Jehova”

(Ėksodops 15:1, 2) ęre Mosis kevbe ivbi Izrel na zę ihuan so ghe Nęyaęnmwa węę, “I gha so ihuan ne Nęyaęnmwa rhunmwuda o mięn akhonmiotę ne o mwę uyi, o filo avbe ęsin kevbe iran nii hin ęnren ku uwu olokun. ² E Nęyaęnmwa ya mwę khian nę [wegbe] kevbe nę mwę ętin, ren ore o mięn mwę fan. Osanobua mwę nę, I gha rho ęre, Osanobua avbe erha mwę, I gha so ihuan ukpolomwę onren.

w95 10/15 11 ¶11

Vbօzęę Nę Na KĖķe Ne Ima Gha Mwę Imuohan Oghe Osanobua?

¹¹ E Jehova ghi fuęn e Fero kevbe ivbiyokuo ogĖęę rua nę, lvbi Izrel keghi do ren węę, Osa nę gele mwę ętin ęre Jehova khin, eni ęnren na vbe titi gba uhunmwu otagbon hia. (Jęsua 2:9, 10; 4:23, 24) Emwa na gele do ren węę, avbe ębę oghe lgipt ma zędę sę emwi rhokpa vbe eke ne Jehova ye, rhunmwuda iran ma sętin mięn emwa ni ga iran fan. lvbi lgipt te mu ętin yan avbe ębę oghe iran kevbe

Fero kẹ kevbe ivbiyokuo ọghe iran, sokpan ena hia keghi gbokhuẹ. (Psalm 146:3) Ẹi khabẹ ne Ivbi Izrẹl na zẹ ihuan so ya rho e Jehova, ne iran ya rhie-ma wẹ iran mwẹ imuohan ọghe Osanobua nọ miẹn iran fan!

(Ẹksodọs 15:11) “E Nọyaẹnmwa, de ẹbọ ọkpa ne ọ yevbe uwẹ? De ọmwa ne ọ ye vbe uwẹ? Ne uhuanmwẹ ọnrẹn mu ohan? De ọmwa ne ọ yevbe uwẹ ne ọ winna iwinna ọyunnuan, kevbe ne iwinna nekhuwa ẹre gbe orrirri vbe rriọ?”

(Ẹksodọs 15:18) E Nọyaẹnmwa wẹ ọre ọ ra gha re ọba ẹdẹ kevbe ẹdẹdẹdẹ.”

w95 10/15 11-12 ¶15-16

Vbọzẹ Nọ Na Khẹke Ne Ima Gha Mwẹ Imuohan Ọghe Osanobua?

¹⁵ Deghẹ ima deba emwa ne Jehova miẹn fan vbe ẹdẹrriọ, ẹi mwẹ ima ma vbe deba e Mosis gha so ihuan nọ ghaa so vbe ọ khare wẹ: “E Nọyaẹnmwa, de ẹbọ ọkpa nọ yevbe uwẹ? De ọmwa nọ yevbe uwẹ? Ne uhuanmwẹ ọnrẹn mu ohan? De ọmwa nọ yevbe uwẹ nọ winna iwinna ọyunnuan, kevbe ne iwinna nekhuwa ẹre gbe orrirri vbe rriọ?” (Ẹksodọs 15:11) Ẹi re avbiẹ emwa ẹre ọ he ta egbe emwi vbenian ke ukpo nibun gha dee. Vbe ukọ e Jọn guan kaẹn eguomwadia e Jehova eso na hannọ zẹ, ọ keghi kha wẹ: “Iran kegha so ihuan e Mosis ne ọguomwadia Osanobua kevbe ihuan ọghe Oteghe Ohuan nii.” De ihuan ne kpataki ne ọna khin? “Nọyaẹnmwa Osanobua ne Oghodua, nọ kpọlọ kevbe nọ yan ọmwa unu ọre avbe iwinna obọ ruẹ khin. Ọba avbe agbọn ẹvbo hia, nọ gbae kevbe nọ re uhunmwu ẹmwẹ ọre odẹ ruẹ hia khin. Nọyaẹnmwa, de ọmwa nẹi ra mu ohan ruẹn? De ọmwa nẹi ra kha ighe nọ kpọlọ wẹ khin? Rhunmwuda, wẹ ọkpa kẹkan ọre ọ huanrẹn.”—Arhie Maan 15:2-4.

¹⁶ Eguomwadia e Jehova nibun, ne Jehova fan vbe imu ọghe ugamwẹ ohoghe vbe ẹdẹnẹrẹ, wa vbe gbọyẹmwẹ ye emwi nibun nọ yi kevbe avbe ilele ọghẹ. Emwa nibun ni ke agbẹnvbo ughughan rre, wa miẹn afanvbimu vbe odẹ ọghe orhiọn rhunmwuda ne iran na ya ilele kevbe uhi ọghe Osanobua ru emwi. Ukpo ukpo, ẹre ọkhongborrie emwa wa ya ke agbọn Esu na ladian do gha ga e Jehova. Vbe nẹi khian ghi kpẹẹ gbe, e Jehova gha guoghọ ugamwẹ ohoghe rua, iyeke ọni, ọ ghi vbe wabọ emwa dan

hia rua. Ẹghẹ nii, eguomwadia e Jehova hia fẹrẹ ghi yin agbọn na vbe etẹbitẹ.

(Ẹksodọs 15:20, 21) E Miriam ne akhasẹ ne okhuo, ọten Erọn ne okhuo keghi rhie ukusẹ, avbe ikhuo na vẹ lele ẹe gha kpe isẹ khian, iran kevbe gha kuu. ²¹ E Miriam keghi so ihuan ne iran wẹ, “Wa so ihuan ghe Nọyaẹnmwa, ọ miẹn akhọnmiotọ ọghe uyi, ọ filo avbe ẹsin kevbe emwa nii hin iran ku uwu okun.”

it-2 454 ¶1
Ihuan

Ọ khọ wẹ, ẹbu eva ẹre a ghae Ivbi Izrẹl ni ghaa so ihuan yi vbe ẹghẹ nẹdẹ. Obọ ọkpa vbọ gha so ẹre sẹ odẹ, iran ghi dobọ yi, nọkẹre ghi vbe ke evba muẹn. Ọ gha kẹ, odẹ ọvbehe ne iran vbe gha loo ọre wẹ, orhunmwu ọkpa gha so ẹre sẹ odẹ, ẹbu emwa ghi gha rraa re. Ọ gha kẹ, ọna ẹre Baibol ya unu kaẹn vbọ guan kaẹn vbene Miriam ya rraa ihuan ne ikpia ọghe Izrẹl ghaa so. (Ẹks 15:21; 1 Sam 18: 6, 7) Odẹ na ya gbẹn ako eso vbe ebe Psalm, rhiẹre ma wẹ odẹ vbenian ẹre a ya so ihuan eso na gbẹnne yọ. Igiemwi ọkpa ọre Psalm 136. Odẹ ne Baibol vbe ya guan kaẹn ẹbu eva ni ghaa so ihuan vbe ẹghẹ e Nehimaia, kevbe emwi ne iran ru vbe ẹdẹ na ya ogba ekẹn ọghe Jerusalem fiohan rhiẹre ma wẹ, odẹ vbenian ẹre iran vbe ya gha so ihuan.—Neh 12: 31, 38, 40-42; ya ghee SONG.

it-2 698
Akhasẹ Nokhuo

E Miriam ọre okhuo nokaro ne Baibol tie ẹre akhasẹ. Osanobua loo ẹre ya gie uhunmwu eso, ọ gha kẹ, ọ ta eso vbe ihuan nọ so. (Ẹks 15:20, 21) E Baibol gi ima rẹn wẹ, ọ mwẹ ẹghẹ ne irẹn vbe Erọn ya tama e Mosis wẹ: “[E Jehova] i vbe gie ima uhunmwu?” (Nọm 12:2) E Jehova vbe loo akhasẹ ighe Maika ya kha wẹ irẹn “gie Mosis, Erọn kevbe Miriam” ne iran su Ivbi Izrẹl ladian vbe Igipt. (Mai 6:4) Agharhemien wẹ, e Jehova wa loo e Miriam ya gie uhunmwu eso, e Mosis ne ọtiorẹn ẹre Osanobua loo sẹ. Vbe ẹghẹ ne Miriam ya rhie owẹ gberra emwamwa ọghe Osanobua, Osanobua keghi rri ọre oya.—Nọm 12:1-15.

Gualọ Emwi Ewe Ọghe Orhiọn

(Ẹksodọs 16:13) Ọ ghi sẹ ẹghẹ ota, ahianmwẹ ne iran tiẹre kuel keghi vẹ rre, ọ gba agọ nii hia, ọ ghi vbe sẹ owiẹ, evbu keghi ro lẹga agọ nii.

w11 9/1 14
U Ka Rẹn Ra?

Vbọzẹe ne Osanobua na ya ahianmwẹ na tie ẹre quail koko Ivbi Izrẹl vbuwe ato?

Vbe Ivbi Izrẹl kpa hin Igıpt rre, igbava ẹre Osanobua ya ahianmwẹ na tie ẹre quail koko iran vbe ato. —Eksodọs 16:13; Nọmbas 11:31.

E quail keghi re ahianmwẹ nekherhe, iran ma yo sẹ vbe ibata ọkpa (18 cm), ẹi vbe khua, ọ gha khua sẹ vbe ekẹn ọkhọkhọ eva kẹkan (100 g). Iran wa bun vbe ehe nibun vbe odẹ orrie ọghe Asia kevbe Europe. Iran i dia eke ọkpa ya, rhunmwuda ọni, vbe ẹghẹ ne oni ya kakabọ fi, iran ghi gha rre North Africa kevbe Arabia. Iran ghaa tin rrie ehe, iran tin gberra ikinkin ọghe Mediterranean Sea, iran ghi vbe tin gberra Sinai Peninsula.

Zẹvbe ne *The New Westminster Dictionary of the Bible* khare, e quail “wa gua tin, kevbe wẹẹ ẹhoho wa ru iyobọ ne iran; sokpan deghe ẹhoho na suẹn gha hoho ghee ihe ọvbehe ra deghe egbe na wọọ iran rhunmwuda ne iran na tin la ẹghẹ nọ taẹn, iran hia ni wa ya usun khian ghi kharra ku otọ, iran ghi wa gha rre evba.” Iran ya ikpẹdẹ ọkpa ra eva hẹwẹ, iran ke werriegbe suẹn gha tin khian, iran gha wa gha rre otọ vbenian, iran i lọghọ ohuẹ na munno. Vbe odẹ ukpo 1901 ya sẹ 1930, odẹ ẹbo 3 ọghe ahianmwẹ na, ẹre Igıpt ghaa khiẹnne ukpo ukpo ne agbẹnvo ọvbehe.

Igbava ne Ivbi Izrẹl rri ahianmwẹ na kegha re odẹ uki e April ya fi e June. Agharhemien wẹẹ, avbe ahianmwẹ na ghaa tin gberra e Sinai vbe ẹghẹ nii, e Jehova ẹre ọ ya ‘ẹhoho viọ’ avbe ahianmwẹ na gha die ago ọghe Ivbi Izrẹl.—Nọmbas 11:31.

(Eksodọs 16:32-34) E Mosis keghi kha wẹẹ, “Iyi ne Nọyaẹnmwa yi ọna khin. Wa rhie emana ye uwu emwi ne ọ vuon, ne a rhie ẹre hin rre khẹ emọ ne uwa gha biẹlẹ, ne iran miẹn evbare ne I ya koko uwa vbe uwu ato, vbe ẹghẹ ne I na viọ uwa ke otọ Igıpt ladian.” ³³ E Mosis keghi tama Erọn wẹẹ, “Rhie uru, mwa ago eva ọghe emana ye uwu ẹre, ne u muẹn ye odaro e Nọyaẹnmwa, ne a mu hin rre khẹ emọ ne ima gha biẹlẹ.” ³⁴ Zẹ vbene Nọyaẹnmwa yi ẹre iyi ma e Mosis, Erọn keghi muẹn ye odaro Ẹkpẹti lle ne a miẹn ehe na gha gbe aro ghe ẹre.

w06 1/15 31
Inọta Ne Emwa Nọ

Vbe Jehova ghi viọ Ivbi Izrẹl ladian vbe Igıpt, iran kegha gui ẹzọ wẹẹ, ohanmwẹ gbe iran. E Jehova na ghi ya emana koko iran. (Eksodọs 12:17, 18; 16:1-5) Ẹre Mosis na ghi tama Erọn wẹẹ: “Rhie uru, mwa ago eva ọghe emana ye uwu ẹre, ne u muẹn ye odaro e Nọyaẹnmwa, ne a mu hin rre khẹ emọ ne ima gha biẹlẹ.” Ako nii ye vbe kha wẹẹ: “Zẹ vbene Nọyaẹnmwa yi ẹre iyi ma e Mosis, Erọn keghi muẹn ye odaro Ẹkpẹti lle ne a miẹn ehe na gha gbe aro ghe ẹre.” (Eksodọs 16:33, 34) Ẹmwata nọ wẹẹ, Erọn gele mu emana ye uwu ago vbe ẹghẹ nii, sokpan ọ na ka mudia nẹ, ne a ka kan Ẹkpẹti lle nẹ, ne Mosis ka vbe viọ uhanhan okuta na gbẹnne Uhi yi ye uwu ẹre, vbene ọ te ya mu nene emana ye odaro ẹre.

AUGUST 17-23

EMWI EWE NI RRE UWU ẸMWẸ ỌGHE OSANOBUA | ẸKSODỌS 17-18

“Ọmwa Imuegberriotọ Ẹre Ọ Maa Emwa Emwi, Ọ Ghi Vbe Mu Iwinna Ne Iran”

(Eksodọs 18:17, 18) E Jẹtro keghi tama rẹn wẹẹ, “Vbene u ru ẹre na i maan. ¹⁸ U gha ru ẹre, te u ra wiẹn egbe ruẹ, ke uwẹ kevbe emwa nii guẹ. Ọna bun gbe sẹ ruẹ, wẹ ọkpa i sẹtin ru ẹre.

w13 2/1 6
Ọmwa Nọ Wa Mwẹ Ahoẹmwọmwa Ẹre Mosis Ghaa Khin

E Mosis wa gele rhiẹre ma wẹẹ irẹn hoẹmwẹ Ivbi Izrẹl. Aro iran wa gele dae wẹẹ, e Jehova ẹre ọ ghaa ya e Mosis dia iran. Rhunmwuda ọni, iran ghaa mwẹ ọlọghọmwa, iran ghi muẹn bu e Mosis. E Baibol kharẹ wẹẹ: “Emwa kegha rrie ehe nọ ye ke owiẹ ya sẹ asọn.” (Eksodọs 18:13-16) U miẹn vbene iwinna na gha wiẹn e Mosis egbe hẹ! Ke owiẹ wa ya sẹ asọn, Ivbi Izrẹl ghi do gha tama rẹn ọlọghọmwa ne iran ye! Ọrheyerrio, ekhọe ọyẹnmwẹ ẹre Mosis ya gha ru iyobọ ne iran rhunmwuda, ekhọe hia ẹre ọ ya hoẹmwẹ iran.

(Eksodọs 18:21, 22) Sokpan, deba ọni, zẹlẹ emwa ni sẹ vbuwe iran, ne u ya iran ru ekaolotu emwa na,

okaolotu arriaisen, iyisen, ekigbesiyeha kevbe igbe. O kere ne iran gha re emwa ni mu ohan Osanobua kevbe ne o gia mu etin yan, kevbe ne ai setin rhie oko odieke na. ²² Gie iran gha re no bu ohien iran na, ne a wa ren yo. Iran setin gha vi o ez o ni logho bu ru e rre, sokpan iran ghi gha tob o iran bu avbe ne giere ni rro o. Erri o ere o gha na khuere nuen se vbe iran ra gu e mu vbe ihe na.

w03 11/1 6 ¶1

Deghe Ima Hoo Ne Ima Gha Ghogho O Kheke Ne Ima Gbaeko Emwa Ovbehe

A te mien we e Mosis ze ikpia na, emwa ni gbegba vbe ode ogh e orhion ere iran ghaa khin. Iran vbe gha mwe imuohan ogh e Osanobua rhunmwuda oni, iran ma vbe gha hoo ne iran ru emwi ke emwi nei khian ya eko rhiernhi enren. O wa we ne emwa hia ren we, ikpia na wa gha hia vbe ode ke ode ne iran gha ya emwe Osanobua ru emwi. Iran i rhie okode, ona rhiema we, a gha mu iran ye ukpo, iran i khian loo ase ne iran mwe ghee ihan.

(Eksod o s 18:24, 25) E Mosis keghi rhie emwe Jetro, o na ru ze vben e o khare. ²⁵ O keghi hann o emwa nii se ee vbe ivbi Izrel hia, o na ya iran ru okaolotu yan iran, okaolotu arriaisen, iyisen, ekigbesiyeha kevbe igbe.

w02 5/15 25 ¶5

Emwa Ni Mudia Ese Keghi Ru Emwi No Yee Osanobua

Omwa no mu egbe rriot o kevbe omwa no ru emwi ye oreghe ere Mosis ghaa khin. Te Mosis wa gha winna wien egbua vbe o ghaa buohien Ivbi Izrel, rhunmwuda oni, erha ovbokhan ren igh e Jetro keghi do tama ren no ghae iwinna nii ne ikpia ovbehe ni gbegba. E Mosis keghi rhie emwe ne Jetro tama ren, rhunmwuda o renren we, iwinna nii gha khua iren gbe. (Eksod o s 18:17-26; Nombas 12:3) Omwa no ru emwi ye oreghe keghi mu iwinna ne emwa ovbehe, ei vbe dae we, iren gha mu iwinna ne emwa ovbehe ni gbegba, iren i khian ghi setin gha ru iwinna nii. (Nombas 11:16, 17, 26-29) Noghayayerri o, o ghi muegbe no ya ru iyob o ne emwa ovbehe, ne iran mieke na gha mwe alaghodaro vbe ode ogh e orhion. (1 Timoti 4:15) Ei re erri o kheke ne ima gha ye?

Gualo Emwi Ewe Ogh e Orhion

(Eksod o s 17:11-13) E Mosis gha vi o ob o da odukhunmwu, ivbi Izrel ghi gha khonmiot o, sokpan, o gha vi o ob o ghe ot o, ivbi Amalek ghi gha khonmiot o. ¹² Ugben vbe ob o ghi yan e Mosis, Eron vbe Ho keghi mu okuta, iran na muen yo ore akharha, ren keghi tota yan ren vben e iran na mudia ye asefen onren, iran keghi dada ere ob o, iran ke da ee yi gbain vbe owen te ya dero. ¹³ Ere Josua na wa khon ivbi Amalek muot o.

w16.09 6 ¶14

Ghe Gie Ob o Ru Lu l u a

¹⁴ Vbe egh e ne Ivbi Izrel ya gha gu Ivbi Amalek khon, Eron kevbe Ho keghi da e Mosis ob o yi, ne ob o ghe yaen. Vbe edener e, o kheke ne ima gha gualo ode ne ima gha ya ru iyob o ne emwa ovbehe. De emwa no kheke ne ima gha ru iyob o na? Emwa ni khian omaen ne, emwa ne egbe ma rran, emwa ne egbee iran ze iran kpokpo, emwa ni rre uwu ohioro kevbe emwa ne omwa ne iran hoemwe onren wu. Ma gha vbe setin ru iyob o ne avbe igbama ne emwa kpikpi ne iran gha mwe ob o vbe uyinmw e dan ra ne iran yo owebe se eke no se kevbe ne iran gha mwe iwinna ne a na mien usugi igho. (1 Tes 3:1-3; 5:11, 14) Hia ne u gha rhiere ma we, u mwe enina daa emwa ovbehe vbe u ghaa rre iko, ikporhu, u ghaa gu eten soyenmw e egbe ra vbe u ghaa gu emwa guan vbe efon i.

(Eksod o s 17:14) Ere Noyaenmwa na tama e Mosis we, “Gben emwi na ye ebe ne a mien ehe na gha ye ere rre. Tama Josua we I gha wa fu en Amalek fo fere.”

it-1 406

Avbe Ebe Ni Rre Uwu E Baibol

Emwi no rre uwu avbe ebe ne Mosis gbenne, wa rhiere ma we, Osanobua ere o gele dia re ya gbenne avbe ebe na. Ei re Mosis ere o tobore ze egbe ere zevbe omwa no khian gha su Ivbi Izrel, uhien te o ka si egbe vbe Osanobua ze ore. (Eks 3: 10, 11; 4:10-14) Sokpan Osanobua na ghi mu ukpamuyom o nokhua ne Mosis, o na vbe rhie etin nenen no ya gha ru emwi oyunnuan, serri o we, avbe emwa ni ghaa ze obo edunna ne Ferro na ghi mienkue we, Osanobua ere o gele yan etin ne Mosis ya gha ru

avbe emwi oyunnuan. (Eks 4:1-9; 8:16-19) Ena hia rhiere ma wee, o ma te gha rre Mosis ekhpe no gha re omunu ra ogbenbe. Emwi no ghi ya e Mosis ru ena hia ore rhunmwuda ne Osanobua na gie ere no ru vberrio, Osanobua na vbe ya orhion nohuanren oghee ru iyobo neen.—Eks 17:14.

AUGUST 24-30

EMWI EWE NI RRE UWU EMWE OGHE OSANOBUA | EKSODOS 19-20

“Vbene Uhi Igbe Ya Kaan Ruē Hē”

(Eksodos 20:3-7) “Ohan i gie uwē mwē osa oybehe ba imē. ⁴ “Ohan i gie uwē ka ukhurhē ne egbe ruē ra ama emwi ne a yi ni rre erinmwī ra ne o rre uwu amē vbe otō. ⁵ Ohan i gie uwē ya uhunmwu rhanmwē otō ne ukhurhē ra ne u ga ēe rhunmwuda mē orore Noyaenmwa Osanobua ruē, Osanobua ne o ta ekpen mē khin. Emwa nii khuiwu mwē, I gha rria ivbi iran ikhi ya sē orre ne ogieha ke ne ogienē. ⁶ Sokpan iran nii hoēmwe mwē, nii vbe rhie uhi mwē mwē, aro no maan mwē gha rre iran egbe ya sē orre arriaisen arriaisen. ⁷ “Ohan i gie uwē lo eni imē ne Noyaenmwa Osanobua ruē vbe odē okhō rhunmwuda omwa ne o lo eni mwē ihan, I gha rria ere ikhi.

w89 11/15 6 ¶1

Vbene Uhi Igbe Ya Kaan Ruē Hē

Uhi enē nokaro ne Osanobua gbe ne Ivbi Izrel, guan kaen emwi ne Jehova gualō vbe obō ima. (Nokaro) E Jehova wa ye gualō ugamwē na ma gua vbe obō ima. (Matiu 4:10) (Nogieva) E Jehova i zedē hoo ne ima gha loo amazē ya gae. (1 Jōn 5:21) (Nogieha) Osanobua ma hoo ne ima gha loo eni iren ghee ihan, sokpan o hoo ne ima gha ya ogħō ne eni iren. (Jōn 17:26; Rom 10:13) (Nogienē) O khēke ne ima ya edagbōn ima ya ru iwinna ugamwē e Jehova. Ona gha ru iyobō ne ima, ne ima ghē gha yin vbe na miēn wēē, ma ēre o ghi maan sē, ne ima mieke na sētin la “ikētin” ogħe Jehova.—Hibru 4:9, 10.

(Eksodos 20:8-11) “Ye Edē Ikētin rre ne u ya ēe ru emwi ne o huanren ne Noyaenmwa. ⁹ Edē ehan ore u gha ya gha winna iwinna ruēn hia, ¹⁰ sokpan edē ne ogihinron, Edē Ikētin ne a ya fi ohan

ne imē ore nō. Vbe edē nii, ghē winna hiehie, ore uwē nō, ra ivbuē, ra eviēn ruēn ra emwirri ruē, ra avbe erhunmwuyēn nii rre evbo ruē. ¹¹ Edē ehan ore mē ne Noyaenmwa ya yi erinmwī, agbōn, avbe okun kevbe emwi nii rre uwu iran hia, sokpan vbe ikpedē ne ogihinron, I kegħi kētin. Oni o zēe ne imē ne Noyaenmwa na fiangbe Edē Ikētin, I na ya ēe khian ne o huanren.

(Eksodos 20:12-17) “Ya ogħō ne erha kevbe iye uē ne u miēn ehe na tō vbe otō ne imē ya nuēn. ¹³ “Ghē do izigha. ¹⁴ “Ghē ghēē. ¹⁵ “Ghē rhaa. ¹⁶ “Ghē ba mu emwē ohogħe ba omwaikomwa. ¹⁷ “Ghē yaro ye owa erree, ghē yaro ye amwē erree ra eviēn onren ra emila re ra ekētekētē ore ra emwikemwi nii re ogħē.”

w89 11/15 6 ¶2-3

Vbene Uhi Igbe Ya Kaan Ruē Hē

(Nogie isen) Adegħe emō na gha hōn emwē ne evbibie iran, o kegħi ya egbee mwē akugbe, iran ghi vbe miēn afiangbe vbe obō e Jehova. U miēn afiangbe nokhua nō lele “uhi ne okaro ne a rhie eyan te!” Afiangbe nō lelē khian ore wēē, emwi ghi dunna ne ima, ma ghi vbe “tō” vbe uhunmwu otagbōn na. (Efisōs 6:1-3) “Edē okiekie” ēre ima ye nia, rhunmwuda oni, igbama għaa lele ibude na, ekpotō ghi kie ne iran ya gha mwē arroō ogħe etēbitē.—2 Timoti 3:1; Jōn 11:26.

Adegħe ima na gele hoēmwe ogieva ima, obō esi ēre ima khian ya gha mu iran, rhunmwuda oni, (Nogie ehan) ma i do izigha, (Nogie ihinron) ma i fi owē ye oha, (Nogie erenren) ma i rhaa, kevbe wēē (Nogie ihinrin) ma i ba omwa rhokpa ohogħe. (1 Jōn 3:10-12; Hibru 13:4; Efisōs 4:28; Matiu 5:37; Itan 6:16-19) Iziro ogħe ima vbe vbo? Uhi (Nogie igbe) gi ima ren wēē, o ma khēke ne ima gha yaro ye emwi erree. Ona ya ima ren wēē, e Jehova hoo ne iro ne ima zē gha re nō maan vbe egħe hia.—Itan 21:2.

Gualō Emwi Ewe Ogħe Orhion

(Eksodos 19:5, 6) A degħe wa gha hōn emwē mwē, wa na vbe rhie uhi mwē mwē, wa ghi do gha re emwa obō mwē. Mē ore o yan agbōn na hia, sokpan wa ghi gha re emwa ne I hannō zē. ⁶ Wa ghi gha re uhunmwu evbo ogħe emwa nii ga mwē zē vbe ohēn, emwa ne a ya fi ohan ne imē okpa.”

Ivbiotu E Kristi Ne Jehova Zẹ Ne Iran Ga Zẹvbe Ohẹn. E Jehova tama Ivbi Izrẹl wẹẹ, adeghe iran na hon emwe ne iren, iran ghi gha re ‘uhunmwu ẹvbo oghe emwa ni gae zẹvbe ohẹn kevbe agbẹnvbo nọhuanrẹn.’ (Ẹks 19:6) Sokpan, emwamwa oghe avbe ohẹn ni ke uniẹn Eron rre, i khian wa gha rroọ khian. O ghi se eghe ne emwamwa oghe ohẹn nọ se ore ya suẹn, o keghi dobo yi. (Hib 8:4, 5) Emwamwa oghe avbe ohẹn ni ke uniẹn Eron rre keghi se ufomwe vbe eghe ne ile nọgbon ya rhihe ile nedẹ. (Hib 7:11-14; 8:6, 7, 13) Ivbi Izrẹl okpa ere Jehova ka muẹn na ighe ukpamuyomọ oghe na gha ga zẹvbe ohẹn vbe Arrioba ne Osanobua ru eyan rẹn sokpan vbene eghe ya khian, e Jehova keghi vbe mu ukpamuyomọ na ne emwa nei re Ivbi e Ju.—Iwinna 10:34, 35; 15:14; Rom 10:21.

Ibozeghe oghe Ivbi e Ju ere o mien Jesu Kristi yi, rhunmwuda oni, ukpamuyomọ oghe na gha ga zẹvbe ohẹn vbe Arrioba ne Osanobua *ru eyan rẹn* keghi wii iran. (Rom 11:7, 20) Ukpo nibun vbene o te se eghe na kha na, e Jehova keghi gie Hozia ne akhasẹ nọ ya ya obọ sekhae ne Ivbi Izrẹl rhunmwuda ne iran ma na gha lele uhi oghe. O keghi kha weẹ: “Wa ne avbe ohẹn ma tie mwe oghe uwa, wa keghi he iruẹmwi mwe yoto, rhunmwuda onii, me vbe he uwa, me i ghi ra vbe tie ivbi uwa ohẹn mwe.” (Hoz 4:6) Ona wa vbe guaero emwi ne Jesu tama avbe okalotu Ivbi e Ju, o khare weẹ: “a gha mien uwa Arrioba Osanobua, a ghi rhie ne emwa ovbehe ni gha setin mo omọ ladian vbe ne o kei yi.” (Mat 21:43) Sokpan vbe eghe ne Jesu ya gha rre uhunmwu otagbon, o kegha lele Uhi e Mosis, o vbe rẹn ukpo ne avbe ohẹn ni ke uniẹn Eron rre na gha zẹ. Oni ere o si ere ne a na mien weẹ, vbe o mu emwa ni ghaa khuonmwi emianmwe oti egbe rran, o keghi tama iran ne iran bu ohẹn ne iran ya ru izọse nọ khekẹ.—Mat 8:4; Mak 1:44; Luk 17:14.

(Ẹksodọs 20:4, 5) Ohan i gie uwe ka ukhurhe ne egbe ruẹ ra ama emwi ne a yi ni rre erinmwi ra ne o rre uwu amẹ vbe oto. ⁵ Ohan i gie uwe ya uhunmwu rhanmwe oto ne ukhurhe ra ne u ga ẹe rhunmwuda me ọrọre Noyaenmwa Osanobua ruẹ, Osanobua ne o ta ẹkpen me khin. Emwa nii khiwu mwe, I gha rria ivbi iran ikhi ya se orre ne ogieha ke ne ogienẹ.

20:5—De vbene Jehova ya ya orukho oghe avbe erha “rria ivbi iran ikhi he ya se orre . . . nogienẹ”? Omwa gha ghi rẹn emwi na ru ne, emwikemwi nọ ghi ru, ere Jehova khian ya buohien onrẹn. Sokpan vbe Ivbi Izrẹl ghi suẹn gha ga ẹbo, agbon keghi logho iran ya se orre nibun. Uhiẹn o keghi yae gha logho ne emwa esi setin ya ekhoe hia gha ga e Jehova.

AUGUST 31–SEPTEMBER 6

EMWI EWE NI RRE UWU EMWE OGHE OSANOBUA | ẸKSODỌS 21-22

“Gha Rhiere Ma Weẹ U Ya Aro Ne Jehova Ya Ghee Arrọ Ghee Ere”

(Ẹksodọs 21:20) “Omwa gha ya ukpokpo fi ọvien emwi, ore okpia nọ ra okhuo, ighe o na wu vbe ọwarokpa nii, a ghi rri omwa nii oya.

it-1 271

Ugbemwe

Ovbi Hibru mwe ase nọ khian ya ya ukpokpo gbe ọvien oghe, deghe ọvien nii na zẹ utun vbe ehọ. Sokpan, deghe ọvien nii na wa wu vbobovbobọ nii, a ghi wa vbe gbe arowa ere rua. Deghe a na mien weẹ, ọvien na ye gbe se ikpede okpa ra eva o ke wu, o ghi rhiema weẹ, arowa ere ma te gha hoo nọ wa gbe ere rua. Arowa ere mwe ase nọ khian ya rri ore oya ye emwi dan nọ rhirhi ru rhunmwuda te o ya ighe de ore. O logho a ke mien omwa nọ gha wa hoo nọ ya obọ re wa gbe ọvien nọ ya ighe ere de rua. Deba oni, deghe ọvien nii na gbe se ikpede okpa ra eva, ẹi gia na wa kha weẹ, ugbemwe nii ere o wa si ere nọ na wu, rhunmwuda oni, ai khian ghi gbe arowa ere rua.—Ẹks 21:20, 21.

(Ẹksodọs 21:22, 23, NW) “Ikpia ghaa gbinna, iran na fi ẹkpoliyekẹ emwi, a na mien weẹ o na do bie omọ nọ ma se uki sokpan o ma mien ikuanegbe ovbehe rhokpa, a ghi fian omwa nọ fi ere emwi nii, emwi ne ọdafen onrẹn rhirhi nọ, o ghi ha ere zẹ vbe ne avbe ọbuohien tae yi. ²³ Sokpan deghe okhuo nii ra ovbi ere na wu, oya nọ khian re ore weẹ, arrọ ere a ya ha osa arrọ.

Ivs 95 ¶16

Aro Ne Jehova Ya Ghee Arrọ Ẹre Uwẹ Ya Ghee Ẹre Ra?

¹⁶ Aro nọ ghaan ẹre Jehova ya ghee arrọ ọghe emwa nagbọn hia, uhiẹn ya sẹ egbe ọmọ nọ rre uwu ẹko. Uhi e Mosis khare wẹẹ, ọmwa gha fi ẹkpoliyẹkẹ emwi vbene ọ ma na rẹn, deghe ẹkpoliyẹkẹ nii **ra** ọmọ nọ rre ọre ẹko na wu, vbe aro e Jehova, te ọmwa nii do izigha. Ọna rhiema wẹẹ, ọ gha khonrẹn wẹẹ ọmwa nii ma mema ru ẹre, te ọ gha ya arrọ ọghe ha osa. **(Tie Ẹksodọs 21:22, 23.)** Ọmwa nagbọn ẹre ọmọ nọ rre uwu ẹko khin vbe aro e Jehova. Nọnaghiyerriọ, de aro ne uwẹ yayi wẹẹ e Jehova ya ghee emwa ni kpannọ ẹko? Vbe uwẹ a yayi wẹẹ ọ ye Jehova he vbe ekhọe, vbe ọ ghaa beghe ẹbo emọ ne emwa kpannọ kua vbe ukpo ukpo?

(Ẹksodọs 21:28, 29) “Emila gha sua okpia ra okhuo gbe ua, a ghi filo okuta gbe ẹe rua, a ghe vbe rri aranmwẹ ọnrẹn. Sokpan a i ra rri enọyan rẹn oya. ²⁹ Sokpan, a deghe emila nii ka zẹ emwa khu dee yi ighe a vbe gie enarẹn rẹn vbene ọ ma na gba ogba muẹn yi, ọ gha gbe okpia ra okhuo, a ghi filo okuta gbe ẹe rua, a ghi vbe gbe enọyan rẹn rua.

w10 4/15 29 ¶4

E Jehova I Hoo Ne Ima Miẹn Ikuanegbe Rhokpa

Uhi e Mosis vbe guan kaẹn emwi na gha ru aranmwẹ nọ rhie ikuanegbe ne ọmwa. Emila gha ya ighe ẹre so ọmwa, adeghe ọmwa nii na wu, ọmwa nọ yan emila nii ghi gbe emila nii rua nẹ ghe mieke na rhie ikuanegbe ne emwa ọvbehe vbe ẹde ọvbehe. Ọmwa nọ yan emila nii i sẹtin rri ọre, ẹi vbe sẹtin khien ọnrẹn, rhunmwuda ọni, te emila nii wa gbe vberriọ. Gia kha wẹẹ emila rhie ikuanegbe ne ọmwa, sokpan nọ yan rẹn ma gba ogba muẹn yi, adeghe emila nii na ghi gbe ọmwa rua vbe okiekie, vbọ khian ghi sunu? A ghi gbe emila nii *kevbe nọ yan rẹn* rua. Ẹi mwẹ Uhi na ma ya emwa nei gba ogba ga aranmwẹ ọghe iran waan ne egbe.—Ẹks 21:28, 29.

Gualọ Emwi Ewe Ọghe Orhion

(Ẹksodọs 21:5, 6) Sokpan deghe ọvien nii ghi kha wẹẹ, ‘Emwẹ arowa mwẹ da mwẹ kevbe ọvbokhan mwẹ kevbe ivbi mwẹ, I i ho ne I rhan egbe,’ ⁶ ẹghẹ nii, arowa ẹre ghi rhie ẹre bu Osanobua gha dee,

ọ ghi rhie ẹre gha die onurho ra ọkpẹn ẹkhu, ọ ghi ha ẹre ehọ. Rẹn ghi do gha re ọvien ọ te ya wu.

w10 1/15 4 ¶4-5

Vbọzẹe Nọ Na Khẹke Ne U Ya Egbughe Fiohan Ne Jehova?

⁴ Eyan na ru vbe a gha ya egbe fiohan ne Jehova i re na ya rẹghẹrẹ. Sokpan ma gha ya egbe fiohan ne Jehova, vbe ima ya miẹn ere vbọ he? Gia ghee ere na lae miẹn, adeghe ima na ru eyan ma emwa ọvbehe, ma na vbe mu eyan nii sẹ. Vbe igiemwi, ma ghaa hoo ne ima gha mwẹ ọse nọ maan, ọ vbe khẹke ne ima gha re ọse nọ maan. Ma ghi vbe rhiẹre ma wẹẹ ima gele hoẹmwẹ ọnrẹn. E Baibol guan kaẹn ọse eva ni wa kakabọ guobọ egbe. Ọse eva na ọre Devid kevbe Jonatan. Iran sike egbe serriọ wẹẹ, iran na gba ven ihẹn wẹẹ, ọse ẹdẹdemwẹde ẹre iran khian gha khin. **(Tie 1 Samuẹl 17:57; 18:1, 3.)** Emwata nọ wẹẹ, ai kẹ miẹn avbe ọse ni hoẹmwẹ egbe vbenian, sokpan deghe ọse eva na gha hia ne iran gha ru emwi nọ gha ya iran sike egbe sayọ, iku iran ghi tọ.—Itan 17:17; 18:24.

⁵ Uhi ne Osanobua gbe ne Ivbi Izrẹl guan kaẹn ere na miẹn vbọ deghe arhunmwu eva na gba ta ile, iran na vbe muẹn sẹ. Deghe ọvien na kakabọ hoẹmwẹ arowa ẹre, rhunmwuda obọ nọ maan nọ ya muẹn, ọvien nii sẹtin gu arowa ẹre ta ile wẹẹ, ọvien ọghe ẹre irẹn khian gha khin irẹn te ya wu. Uhi nii keghi kha wẹẹ: “Deghe ọvien nii ghi kha wẹẹ, ‘Emwẹ arowa mwẹ da mwẹ kevbe ọvbokhan mwẹ kevbe ivbi mwẹ, I i hoo ne I rhan egbe,’ ẹghẹ nii, arowa ẹre ghi rhie ẹre bu Osanobua gha dee, ọ ghi rhie ẹre gha die onurho ra ọkpẹn ẹkhu, ọ ghi ha ẹre ehọ. Irẹn ghi do gha re ọvien ọ te ya wu.”—Ẹks 21:5, 6.

(Ẹksodọs 21:14) Sokpan, ohu gha mu ọmwa, ọ na wa rẹn gbe ọmwa ọvbehe ya, wa sẹtin kue si ẹe hin aka mwẹ rre ne a ya gbe ẹe rua.

it-1 1143

Igho

A sẹtin miẹn wẹẹ, emwi ne ebe Ẹksodọs 21:14 guan kaẹn ọre wẹẹ, ọ gha khonrẹn wẹẹ, ohẹn ẹre ọ gbe ọmwa rua, te a khian ye gbe ẹre rua, kevbe wẹẹ, deghe ọmwaikomwa na mema do ọmwa izigha, ọ gha khonrẹn nọ ya da ighe ọghe aka yi, te a khian ye gbe ẹre rua.—Yae taa 1 Ọba 2:28-34.